

розглядається як внутрішній стрижень генезису названого механізму. Причому мотивація розглядається як процес і як сукупність мотивуючих факторів. Прийняття рішення про вчинення акту поведінки відводиться прогностична і спонукальна функції, що спричиняють визначальний вплив на обрану модель поведінки. Об'єктивні соціальні умови формування особистості, до яких відносяться спосіб життя і мікросередовище (соціальні групи), є визначальним чинником у створюванні рис характеру, світогляду, навичок та іншого досвіду, які в результаті визначають структуру особистості та її зміст. Конкретна життєва ситуація містить у собі властивості взаємодії особистості й соціального середовища та особливості суб'єктивного відображення об'єктивної дійсності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Антонян Ю. М., Кудрявцев В. Н., Эминов В. Е. Личность преступника. – СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2004. – 366 с.
2. Криминальная мотивация / под ред. В.Н. Кудрявцева. – М.: Наука, 1986. – 304 с.
3. Психология: Словарь / под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – 2-е изд. доп. и перераб. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
4. Лунеев В. В. Мотивация преступного поведения. – М.: Наука 1991. – 383 с.
5. Голіна В. В. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми боротьби з бандитизмом: соціально-правове та кримінологічне дослідження: монографія. – Х.: Регіон-інформ, 2004. – 212 с.

РОЗДІЛ 3

ОКРЕМІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ ТА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Автухов Костянтин Анатолійович,

науковий співробітник сектору дослідження проблем
кримінально-виконавчого законодавства Науково-дослідного інституту
вивчення проблем засудженості імені академіка В. В. Сташиса
Національної академії правових наук України,
кандидат юридичних наук

ОГЛЯД ЗМІН ДО КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЩОДО АДАПТАЦІЇ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЗАСУДЖЕНОГО ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Тривалий час вітчизняна кримінальна юстиція знаходиться в стані перманентного реформування, при чому особливе місце в цьому процесі займає реформування кримінально-виконавчої системи. Останнім суттєвим етапом в цьому процесі стало прийняття Закону України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» від 8 квітня 2014 р.

Слід відмітити загальний позитивний вектор розвитку кримінально-виконавчого законодавства, який розпочато з набранням чинності вказаних змін. Прийнятий закон присвячено широкому колу питань, що регулюються різними розділами Кримінально-виконавчого кодексу України. Проект розроблено з урахуванням останніх змін, внесених до Кримінально-виконавчого кодексу України 5 вересня 2013 року і спрямований на подальше покращення умов відбування засудженими різних видів покарання. Обсяг запропонованих змін охоплює різні аспекти виконання покарання і є масштабним доопрацюванням Кодексу.

Впровадження більшості пропозицій дійсно сприятиме у майбутньому покращенню умов відбування покарання засудженими та підвищить гарантованість їх прав та свобод. Втім, можна вказати і на окремі спірні моменти, що закріплені у проекті Закону. Зокрема, у тексті ч. 6 ст. 8 КВК закріплюється наступне положення: «Керівник адміністрації установи виконання покарання несе персональну відповідальність за розміщення засуджених, що прибули до установи. При цьому забороняється розміщення таких осіб у приміщеннях разом із особами, що мають

дві або більше судимостей, а також особами, які можуть негативно на них вплинути за своїми психологічними якостями». Однак, реалізація подібного положення пов'язана з низкою питань: яким чином начальник установи одразу після прибуття групи засуджених може встановити хто з них можуть негативно впливати на інших засуджених за своїми психологічними якостями. Крім того, як вчиняти, якщо вільне лише одне приміщення для прийому засуджених, а серед них є як ті, що раніше двічі були засуджені, так і засуджені вперше. Як розподіляти групу засуджених, якщо серед декількох засуджених один має дві і більше судимостей, тримати його одного в приміщенні?

Також у КВК України словосполучення «виконувати законні вимоги адміністрації органів і установ виконання покарань» скрізь за текстом змінюється на формулювання «виконувати встановлені законодавством вимоги адміністрації органів і установ виконання покарань». Доцільність такої заміни також викликає певні сумніви, оскільки в законодавстві навряд чи буде можливо встановити весь перелік можливих вимог адміністрації. Попередня редакція названої норми більш виважено регулювала це питання, адже не вимагала обов'язковості закріплення переліку вимог на рівні закону, а лише встановлювала критерії їх законності.

У оновленій редакції ст. 11 КВК України слідчі ізолятори віднесено до установ виконання покарань у низці випадків. Однак, така зміна потребує подальших змін і до інших нормативно-правових актів, зокрема Закону України «Про Державну Кримінально-виконавчу службу», при цьому у супровідних документах до закону вказується, що прийняття даного законопроекту не потребуватиме внесення змін до інших нормативно-правових актів. Крім того, визнання СІЗО різновидом установ виконання покарання, вимагає створення всіх елементів режиму колоній та інших вимог, передбачених в законодавстві для установ виконання покарання в слідчих ізоляторах.

У частині 8 ст. 11 КВК України закріплюється, що військові частини, гауптвахти і дисциплінарний батальйон організовуються і ліквідуються Міністерством оборони України, за погодженням з Державною пенітенціарною службою України. Однак, виникає питання щодо доречності розповсюдження повноважень ДПтСУ на порядок та умови функціонування таких суто військових утворень, як військові частини, гауптвахти і дисциплінарний

батальйон. Правове регулювання діяльності цих інституцій має знаходитись у компетенції саме Міністерства оборони України. Також зауваження викликає доречність використання в ст. 21 КВК України терміну «ув'язнені», напевно, все ж слід вказати на засуджених, тобто осіб які відбувають покарання, а не лише зазначати про осіб, що перебувають під вартою, якими і є ув'язнені за національним правом та законодавством.

Змінами встановлено коло прав осіб, що відвідують установи виконання покарань без спеціального дозволу, зокрема вони мають право ознайомлюватись з особовими справами засуджених, іншими документами тощо, спілкуватися з будь-якими працівниками установ виконання покарань та засудженими (в тому числі на умовах анонімності). Однак, при такому формулюванні право відвідувачів фактично на всіх працівників та засуджених накладає обов'язок спілкуватися з візитерами. Тому необхідно закріпити поряд з анонімністю, ще й «добровільність» такого спілкування. Окремо слід зауважити на суттєве порушення права засуджених та їх родичів на конфіденційність, через можливість сторонніх осіб ознайомлення з особовими справами. Так само гостро стоїть питання медичної таємниці через можливість ознайомлення з медичними картами.

Недоречною виглядає вказівка на засоби масової інформації серед суб'єктів, що можуть надавати допомогу органам та установам виконання покарань у виправленні засуджених і проведенні соціально-виховної роботи. Завданням ЗМІ є збір та висвітлення інформації, а не здійснення виправного впливу. Подібна норма може привести до зловживань на практиці.

Концептуальних змін за аналізованим Законом зазнає порядок виконання покарання у виді штрафу. Пропонується фактично поділити процес виконання цього покарання на два види: виконання штрафу призначеного як основного виду покарання та як додаткового покарання. Втім, запропоновані зміни до існуючої процедури не вирішують низки питань, зокрема, порядку примусового виконання штрафу у випадку його призначення як основного виду покарання, адже ст. 27 Кодексу запропоновано викласти у такій редакції «Якщо засуджений ухиляється від сплати штрафу, як основного покарання, він притягується до кримінальної відповідальності відповідно до статті 389 Кримінального кодексу України». Крім того, такі зміни до КВК для їх належної реалізації потребують відповідних змін і до ст. 389

Кримінального кодексу. В іншому випадку, прийняття змін до КВК України сприятиме виникненню додаткових колізій між зазначеними кодексами. Так само слід відмітити розбіжність у термінологічному апараті, використаному в ст. 26 КВК України. Так, в перших частинах мова йде про «штраф, призначений як основне покарання», отже йдеться про вже призначене кримінальне покарання. В той час, як в ч. 5 використано словосполучення «штраф, що передбачений санкцією статті Кримінального кодексу України як додаткове покарання», у такому випадку мова йде зовсім про іншу стадію кримінального процесу, і законодавець нас відносить не до фактично призначеного покарання, а лише до формулювання санкції Кримінального кодексу. І через це виникає питання, а як вчиняти у випадку, якщо в статті передбачено штраф як додатковий вид покарання, однак його призначили як основне покарання з якихось причин. Законодавець має використовувати одноманітну термінологію.

У ст. 84 КВК України пропонується закріпити наступне: «Засудженим військовослужбовцям, які перебувають на лікуванні, гарантується правова допомога та телефонні розмови відповідно до положень цього Кодексу». Однак яким чином можна «гарантувати» телефонні розмови особам у яких не має близьких та родичів, і яким не має куди телефонувати? Гарантованим має бути лише право на телефонні розмови!

Окрім положення закону відверто погіршує правове положення засуджених до позбавлення волі. Так, раніше у слідчому ізоляторі могли залишитись правопорушники, що вперше засуджені за тяжкі злочини, незалежно від форми вини, в той час як зараз лише ті, що вчинили його з необережності. Наступне, ст. 93 Кодексу викладена у такій редакції: «Засуджений до позбавлення волі відбуває весь строк покарання в одній виправній чи виховній колонії, як правило, у межах адміністративно-територіальної одиниці відповідно до його місця проживання до засудження або місця постійного проживання родичів засудженого». Однак не зрозуміло хто саме має обирати де відбуватиме засуджений покарання за місцем свого проживання чи його родичів. Подібна невизначеність провокуватиме корупцію.

У статті 116 КВК України закріплюється: «Примусове годування може бути здійснене лише в тих випадках, коли, на думку лікаря, внаслідок відмови від прийняття їжі стан

засудженого значно погіршується». Не допустимим слід визнати використання в цій нормі категорії «на думку», адже питання застосування, чи не застосування такого крайнього заходу реагування має відбуватися з врахування та відповідною фіксацією конкретних фактів.

Безперечно, варто визнати доречним подальше покращення умов відбування покарання засудженими та деталізацію правової регламентації цього питання, однак схвалені зміни не вирішують всіх проблемних моментів, а у ряді випадків створюють підґрунтя для їх збільшення. Одним з шляхів удосконалення якості законопроектів, що виносяться на розгляд Парламенту може стати ширше залучення до аналізу їх змісту громадськості.

Алексєєва-Процюк Діана Олександрівна,

старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Національної академії внутрішніх справ, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник,

Процюк Олег Володимирович,

професор кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ СМЕРТЮ ЛЮДИНИ В РОЗРІЗІ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Новий порядок встановлення факту смерті людини, який реалізується за тісної взаємодії між органами внутрішніх справ, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури (наказ МВС України, Міністерства охорони здоров'я України, Генеральної прокуратури України № 1095/955/119 28 листопада 2012 р.) спрямований, насамперед, на запобігання приховуванню вбивств та інших злочинів проти життя та здоров'я людини [1]. Дані злочини передбачено розділом II Особливої частини Кримінального кодексу України який має назву Злочини проти життя та здоров'я особи. Більшість злочинів даного розділу це злочини із матеріальним складом. Тобто, щоб визнати ці злочини є закінченими має настати біологічна смерть людини. Це, наприклад такі злочини як: ст. 115 КК України Умисне вбивство, ст. 116 КК України Умисне вбивство вчинене у ставі сильного душевного хвилювання, ст. 119 КК України Вбивство через необережність та багато інших. Однією з